

De rol van de rechter in het familierecht

Interview met Prof. Dr. Patrick Senaeve

In geen enkele rechtstak speelt het persoonlijke leven een grotere rol dan in het familierecht. De rechterlijke uitspraak heeft vaak een grote invloed op het dagelijkse leven van de rechtsonderhorige. De interessante vraag rijst dan ook hoe rechters in het licht van de vaak open normen die de wet laat, uitspraak doen in deze delicate situaties. Hoeveel marge wordt hen gelaten door de wetgever of hoeveel beweegruimte eisen ze zelf op? Hebben de recente evoluties in het familierecht hierop een invloed?

Bijzonder goed geplaatst om deze problematiek vanuit zowel een theoretische als een praktijkgerichte invalshoek te benaderen, is Prof. Dr. Patrick Senaeve, buitengewoon hoogleraar personen- en familierecht aan de KUL en raadsheer aan het Hof van Beroep te Brussel sinds 1998. Hij was ook jarenlang advocaat in dezelfde rechtstak en plaatsvervangend vrederechter.

De meeste rechters houden binnen de grenzen van de wet uiteraard rekening met maatschappelijke tendensen en noden. Maar gebeurt dit soms ook contra legem of zijn er andere invloeden die ervoor zorgen dat men de letter van de wet niet meer zo nauw neemt?

Eigenlijk heeft die vraag zich tijdens mijn ambtstermijn nog niet zo vaak gesteld. De gelegenheid doet zich ook uiterst zelden voor. De rechter moet immers de wet toepassen en interpreteren. Hij is dan ook van nature zeer behoedzaam in de omgang met uitspraken contra legem. Vooral de feitenrechters zijn heel voorzichtig, en dat is ook logisch, niet alleen voor zichzelf, maar het is ook het beste voor de rechtsonderhorige. Als een rechter namelijk contra legem vonnist, is de kans heel groot dat de in het ongelijk gestelde partij in beroep respectievelijk in cassatie gaat. En daar zal de uitspraak dan meer dan waarschijnlijk hervormd of gecasseerd worden. Als Cassatie een arrest verbreekt, verwijst het de zaak naar een ander Hof van Beroep, dat meestal de opvatting van het Hof van Cassatie zal volgen. Uiteindelijk betekent dit slechts tijdverlies voor de betrokkenen, en de uiteindelijke uitspraak zal dan waarschijnlijk toch in de lijn van de wet liggen.

Anders is het natuurlijk bij het Hof van Cassatie zelf, waarna er geen ‘censuur’ meer mogelijk is. Een beroemd voorbeeld is het zogenaamde “grootjesarrest”¹

¹ Cass. 4 maart 1976, *RW* 1976-1977, 288

(waarin het Hof contra legem het omgangsrecht van de oorspronkelijke grootouders erkende na volle adoptie). Na zo een arrest contra legem durft de lagere rechtspraak zich ook al iets meer buiten de wet te begeven in dat concrete punt. Ze volgen met name het Hof, zonder dat er echt sprake is van een 'legistische revolte'. Toch doet ook het hof van Cassatie zelf dit uiterst zelden.

De laatste jaren is deze theoretisch zeer interessante vraag in de praktijk een stuk minder belangrijk geworden. Sinds 1989 heeft het Arbitragehof namelijk de bevoegdheid om een formele wet te toetsen aan het gelijkheidsbeginsel. Dit principe is zo ruim dat het, zeker in combinatie met andere rechten en vrijheden, tot heel wat prejudiciële vragen aanleiding geeft. Sommige vragen zijn wel nogal absurd. Bijvoorbeeld de vraag of het een schending van de artt. 10 en 11 GW uitmaakt dat de vader maar één jaar heeft vanaf de geboorte om het vaderschap van de echtgenoot te betwisten, en het kind 4 jaar vanaf de meerderjarigheid. Maar toch is de laatste jaren het personen- en familierecht voor een aanzienlijk stuk Arbitragehofrecht geworden. De uitspraken van dit Hof hebben een grote impact op de toepassing van de wet, en met name in de rechtspraak vinden ze vaak grote weerklank. Een arrest dat tot schending van de grondwet besluit, biedt een solide grond voor een feitenrechter om tot een andere oplossing dan die van de wet te komen.

Nadat het Arbitragehof tot een schending besloten heeft, worden er veel uitspraken geveld die eigenlijk tegen de wet ingaan, maar zich beroepen op de ongrondwettigheid van het wetsartikel.

Nadeel van deze opeenvolgende arresten van het Arbitragehof is dan weer dat in bepaalde domeinen, met name het afstammingsrecht, het geheel een onoverzichtelijke *flou artistique* om zich krijgt.

Over het algemeen stelt de vraag naar contra-legembeslissingen zich dus ook niet zo vaak. Vaak is het ook niet zo zwart-wit, alsof de rechter voor de keuze geplaatst wordt tussen de wet volgen of de wet schenden. Creatieve rechtspraak komt met name voor als er geen wet is of als die minder duidelijk is. Dan is de rechter nog steeds verplicht een uitspraak te doen, maar de wettelijke basis is onbestaande. Dit komt zeker voor bij jurisprudentiële constructies die geen grond in de wet vinden. Bijvoorbeeld het recht om de naam van de echtgenoot verder te gebruiken na echtscheiding. De rechtspraak staat dat van oudsher toe als de ex-echtgenoot een intellectueel recht op die naam verworven heeft, maar de vraag rijst of dat ook buiten dit specifieke geval kan na de echtscheiding op grond van fout. Er is geen wetgeving en ook nog geen rechtspraak over, dus de rechter zal hier een creatieve oplossing moeten zoeken. Maar contra legem kan die uiteraard niet zijn.

Een andere tendens die al lang bestaat maar recent nieuwe impulsen kreeg is de strijdigheid met de internationale verdragen. Zo was in de jaren '80 het

EVRM ‘in’, de laatste jaren heeft het IVRK veel aan belang gewonnen. Dit verdrag speelt niet alleen in het arbeidsrecht en het sociale zekerheidsrecht een grote rol, maar ook in het familierecht. Men heeft herhaaldelijk geprobeerd via artikel 3 (elke overheid, ook de rechters, moeten het belang van het kind als de eerste norm hanteren) de letter van de wet buitenspel te zetten wegens ingeroepen strijdigheid met het belang van het kind in het concrete aan de orde zijnde geval. Deze aan het verdrag ontleende notie zou dan onder invloed van het smeerkaasarrest dienen te primeren. Het Hof van Cassatie heeft deze directe werking van artikel 3 geweigerd² op basis van de grote vaagheid van dit artikel. Het is dus louter een norm naar de wetgever toe, maar heeft als dusdanig geen directe werking. De rechter kan dus niet op basis van zijn persoonlijke invulling van het belang van het kind de wet terzijde schuiven. Inderdaad, als men dit zou toelaten zou de gehele wetgeving op losse schroeven komen te staan. Immers, het belang van het kind op het moment van de rechterlijke uitspraak stemt misschien niet overeen met het belang van het kind over enkele jaren. Zeker in domeinen als het afstammingsrecht, waar de rechterlijke uitspraak de toestand ‘voor altijd’ dient te regelen, is dit veel te delicaat. De norm van artikel 3 IVRK is gewoonweg veel te vaag. Toch bestaat de tendens: pogen via de verdragen de wet te moduleren.

Verder probeert men soms de rechter te overtuigen op basis van ‘creatieve’ argumenten. Een betwist geval betreft het betwistingsrecht van het vaderschap van de echtgenoot. De moeder heeft hiertoe volgens de wet maar één jaar vanaf de geboorte. Hierover valt niet te discussiëren. Toch probeerde men voor sommige rechtbanken van eerste aanleg de vordering na deze termijn van 1 jaar toch te laten instellen door de moeder, niet in haar eigen hoedanigheid maar wel als wettelijk vertegenwoordigster van het kind. De wet en de voorbereidende werken zijn op dit punt echter zeer duidelijk. De wetgever vond het veel te delicaat dat de moeder namens het kind het vaderschap zou betwisten. Ze heeft dus alleen een eigen recht van één jaar. Maar niet alle rechtbanken zijn het met deze stellingname eens.

Het familierecht werkt met mensen, niet met vennootschappen of overheidsinstellingen. Rechtvaardigt die grote impact op het persoonlijke leven het feit dat creatieve rechtspraak in deze rechtstak meer krediet moet krijgen?

Het is natuurlijk zo dat elke rechter, naast de specifieke kennis van zijn rechtstak en een voldoende dosis gezond verstand, ook nog genoeg inlevingsvermogen en mensenkennis moet hebben om delicate situaties te kunnen beoordelen. En dat geldt des te meer in het familierecht. Vaak krijgt men daar als rechter te maken met zeer pijnlijke zaken, wederzijdse beschuldigingen, hevige persoonlijke conflicten,... Vooral het omgangsrecht

² Cass. 4 november 1999, *RW* 2000-2001, 232, met kritische noot van A. Vandaele.

blijkt in de praktijk heel gevoelig te zijn. Op die momenten mag een familierechter de zaak niet uitsluitend zakelijk bekijken.

Ook geduld is in die zaken heel belangrijk: vaak worden maatregelen maar met een tijdelijk karakter genomen, om ze daarna te kunnen evalueren. Als ze goed blijken te werken, worden ze definitief, anders komen er andere maatregelen in de plaats. Omdat alles waarover wij oordelen zo een grote persoonlijke impact heeft, is het natuurlijk verantwoord dergelijke veiligheidsmaatregelen in te bouwen.

Iets anders dat vooral in het familierecht gebeurt, en dat min of meer een unicum is in het burgerlijk recht, is dat de partijen tijdens de zitting soms aangesproken worden om hun mening kenbaar te maken. Ook de kinderen kunnen gehoord worden. De manier waarop je als rechter op de zitting zelf omgaat met de mensen, speelt ook een grote rol.

In elk geval moet de rechter na een tijd knopen kunnen doorhakken, ook in de meest delicate zaken. Het belang van het kind is dan dikwijls een criterium, maar ook daar moet men voorzichtig mee omspringen, omdat het kan veranderen in de loop van de tijd.

Er worden vaak verslagen van maatschappelijke assistenten gevraagd, maar vaak geven die fragmentopname's niet de hele werkelijkheid weer. Kan dit verholpen worden door het aanstellen van een deskundige?

In de meest delicate gevallen, waar het niet zo eenvoudig is om de juiste toedracht van de feiten te achterhalen, gebeurt het vaak dat er een kinderpsycholoog of -psychiater aangesteld wordt, die daar dan veel tijd en energie in steekt en een heel objectief beeld van de werkelijkheid kan geven. Meestal stellen we dezelfde deskundigen aan, die zeer goed werk leveren en waar we vertrouwen in hebben. Ze kunnen na de rechterlijke uitspraak ook de mensen verder begeleiden.

Het nadeel is echter dat dit een zeer kostelijke operatie is, die bovendien nog door de partijen betaald moet worden, wat tot meer dan 1000 euro kan oplopen. Enige uitzondering zijn de sociale onderzoeken door een justitieassistent die ten laste van de Staat gebeuren. Maar toch is het soms de enige mogelijkheid om alle traumatische gebeurtenissen te weten te komen of de gegrondheid van bepaalde beschuldigingen te achterhalen.

De rechter kan dan nog steeds een totaal andere uitspraak vellen dan wat uit het verslag blijkt, maar dat gebeurt slechts uiterst zelden. Dat hangt natuurlijk samen met het vertrouwen dat je als rechter hebt in de professionele capaciteiten van de aangestelde deskundige.

Een ander voordeel verbonden aan het aanstellen van een psycholoog of een andere deskundige is de invloed die het vaak zeer genuanceerde verslag kan hebben op de partijen. Het gebeurt frequent dat de partijen hun vordering aanpassen nadat ze het verslag gelezen hebben, of dat ze in elk geval een heel andere houding gaan aannemen, of extreme standpunten matigen.

Het gebeurt vaak dat kinderen gehoord worden tijdens de procedure. Heeft dat een grote invloed?

Soms horen we hen zelfs opnieuw in hoger beroep, ook al zijn ze al gehoord in eerste aanleg. Dit is echter niet steeds nodig, vooral indien het kind recent nog gehoord werd, zoals in een procedure tot het bekomen van voorlopige maatregelen, waar rechters graag kort op de bal spelen.

De ouders mogen hierbij niet aanwezig zijn, wat ook niet wenselijk zou zijn. Het is de bedoeling dat het kind zo vrij mogelijk kan spreken. Daarom gebeurt dit verhoor niet door het college van 3 magistraten maar zijn er slechts één raadsheer en de griffier bij aanwezig, beiden zonder toga. Of de kinderen graag spreken is sterk persoonsgebonden. We stellen het kind bij het begin van het gesprek zoveel mogelijk op zijn gemak, met enkele vragen die niet direct met de concrete zaak te maken hebben, zoals zijn hobby's en dergelijke. Als raadsheer proberen we dan steeds te weten te komen met welke van beide ouders het kind is meegekomen naar het Hof, bij welke ouder hij de afgelopen week verbleef, enz. Op die manier krijgen we een beter beeld van de mate waarin het kind beïnvloed zou kunnen zijn.

Het is nooit geheel uitgesloten dat een kind ons in zekere zin om de tuin leidt, hoewel we dit zoveel mogelijk proberen te achterhalen. Sommige raadsheren noteren letterlijk alles wat het kind zegt, de meesten maken er een samenvatting van in aanwezigheid van het kind: de raadsheer dicteert aan de griffier en vraagt dan het kind of het ermee instemt. Bij de uiteindelijke beraadslaging over de zaak speelt dit verhoor een rol, zonder dat we het blindelings zullen volgen. Veel hangt hierbij af van de leeftijd en mondigheid van het kind: een zestienjarige die duidelijk zijn wensen te kennen geeft krijgt uiteraard meer gewicht dan een twaalfjarige. Dit verhoor is ook belangrijk om te kunnen inschatten of we bijvoorbeeld het principieel toegekende omgangsrecht met de vader zelf moduleren of het overlaten aan de betrokkenen om dit in onderling overleg te doen.

En speelt het beeld dat u hebt van de mensen tijdens de zitting dan mee in het beoordelen van de gezinssituatie?

Als dusdanig speelt dit beeld weinig mee. Tenzij natuurlijk als dan zou blijken dat er psychisch iets scheelt met de betrokkene. Of als hij agressief moest zijn tijdens de zitting. Maar in dat geval weten we dat ook al dikwijls van uit het deskundigenverslag. Persoonlijke sympathie speelt uiteraard niet mee.

Maar we hebben ook nog andere mogelijkheden om achter de juiste gezinstoestand te komen: we kunnen het kind of de ouders horen, een sociaal onderzoek laten voeren door een justitieassistent, een psycholoog aanstellen, een politieonderzoek laten voeren onder leiding van het parket...

En de rechters maken van al die mogelijkheden om meer te weten natuurlijk graag gebruik. Zeker in moeilijke zaken is een dergelijke ‘à la carte’ aanpak wenselijk.

En uiteindelijk moeten al deze elementen worden samengevat in een arrest dat de zaak dient te beslechten.

Zeker in familiezaken is er ruimte om als magistraat in het arrest een boodschap aan partijen mee te geven, die soms een beetje vermanend of moralistisch mag zijn ten aanzien van de partijen. Het kan geen kwaad dat de magistraat zich hiermee bezighoudt. Het gezag van de rechter speelt hier hopelijk een rol, bijvoorbeeld om aan partijen te zeggen dat ze eigenlijk best wat meer inspanning zouden doen. Ook onredelijke eisen van partijen kan je zo in perspectief plaatsen. Jammer is dat er als magistraat geen mogelijkheden zijn om hierover feedback te krijgen. Over individuele zaken kan je sowieso al niet spreken met advocaten.

Het staat buiten elke discussie dat het Napoleontische familiemodel van 1804, door de wetgever eenvormig aan de samenleving opgelegd, niet meer geldt. Vanuit welke achtergrondvisie spreekt men dan nog wel recht in concrete zaken?

Er bestaat inderdaad geen familiemodel meer. Het is uiteraard niet de bedoeling dat een raadsheer zijn persoonlijke mening hierover opdringt, maar een constante is en blijft de relatie ouder – kind. De concrete manier waarop (huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding, concubinaat...) speelt dan geen rol, maar als ouders blijf je verantwoordelijk voor de opvoeding en financiële ondersteuning van de kinderen en het kind moet beseffen veel aan zijn ouders te danken te hebben. Dit is een norm die men niet mag laten varen. Men mag dit in het arrest ook laten voelen aan de rechtsonderhorigen, zodat ze erover kunnen nadenken. Dit is belangrijk in geval van mensen die hun verantwoordelijkheden niet opnemen: veel te weinig onderhoudsgeld aanbieden of het onderhoudsgeld niet betalen. Soms moet je de partijen zichzelf in vraag doen stellen.

Op welke manier?

Bijvoorbeeld: “heeft die lening voor die nieuwe auto nu echt voorrang op het te betalen onderhoudsgeld voor je kinderen?”

In dit opzicht is het jammer dat de meeste zaken voor het Hof van Beroep inzake echtscheiding ten gronde buiten de aanwezigheid van de partijen worden gepleit. Deze is echter wenselijk wanneer het gaat over voorlopige

maatregelen en kinderen. Bij de vrederechter en in hoger beroep, wanneer het gaat over de dringende voorlopige maatregelen, is de aanwezigheid trouwens verplicht voor de eiser, de verweerder kan hiertoe nooit verplicht worden. Bij de zaken die voor het Hof van Beroep worden gepleit is dit niet het geval, maar bij echt moeilijke zaken die herhaaldelijk bij ons terugkomen, vragen we uitdrukkelijk aan de advocaten of hun cliënten aanwezig kunnen zijn. Dit is en blijft niet verplicht maar het is het eigen belang van de partijen: als de andere dan wel aanwezig is kan die vragen het woord te nemen...

Beslissingen aangaande omgangsrecht en verblijfsrecht zijn voor het dagelijkse leven van sommige kinderen alomtegenwoordig. Zijn hierin trends waar te nemen in de rechtspraak?

De klassieke trend in de rechtspraak die kinderen bijna altijd aan de moeder toevertrouwt is nog niet gewijzigd. Dit is een maatschappelijke realiteit en zeker geen negatieve vooringenomenheid ten aanzien van vaders. De echte carrièrevrouwen met kinderen zijn overigens qua aantal niet belangrijk. In ieder geval is er slechts in een zeer beperkt aantal gevallen echt discussie over jonge kinderen. De rechter moet, in geval van discussie, nagaan of een vader die beweert alle mogelijkheden te hebben om de kinderen op te vangen deze dan ook effectief heeft. Zo herinner ik me een geval van toen ik plaatsvervangend vrederechter was. De man vroeg in raadkamer een fiftyfifty regeling inzake verblijf. Toen ik hem voorstelde om te beginnen met het waarnemen van het verblijf van het kind elke woensdagnamiddag en één weekend op twee, bleek dat hij zich eigenlijk niet eens kon vrijmaken op woensdagnamiddag. Resultaat: hoofdverblijf toegekend aan de moeder. Het is dus nodig dat je de eisen van partijen op dit punt toetst en eventueel doorprikt. Vele mensen zijn zeer oprecht bij het formuleren van hun eisen maar hebben gewoon een onrealistische voorstelling van hun eigen mogelijkheden.

Een recente trend in het familierecht is het gehele juridische arsenaal aan mogelijkheden betreffende familiebemiddeling. Een goed alternatief?

Er zijn per jaar ongeveer 25 000 echtscheidingen en daarbovenop een zeer groot aantal feitelijke scheidingen, waar geen statistieken over bestaan. Deze kwantitatieve toename zorgt er *ipso facto* voor dat er meer gevallen zijn waar gezinsbemiddeling toegepast kan worden in de praktijk. Zeker bij echtscheiding door onderlinge toestemming, die momenteel zowat 70 % van alle echtscheidingen uitmaakt, kan het nuttig zijn. Een grote rol is hierin weggelegd voor de gezinsbemiddelaars, die je momenteel op 3 niveaus aantreft. Eerst en vooral zijn er advocaten die hierin gespecialiseerd zijn en er dan ook principieel achterstaan om alvorens te procederen een bemiddeling te suggereren. Deontologisch zijn ze dan wel, in geval van mislukking van de bemiddeling, verplicht zich te onthouden van optreden in een later proces. Vervolgens houden de notarissen er zich ook mee bezig, sommige zijn er echt in gespecialiseerd. Zij hebben professioneel zeer veel te maken met EOT en

kunnen hierin bemiddelen. Een derde categorie zijn de maatschappelijke assistenten en juristen die als bemiddelaar optreden in het kader van allerlei gespecialiseerde organisaties. Deze drie categorieën kunnen een grote rol spelen in de ontlasting van de Hoven van Beroep: hoe meer ze erin slagen een succesvolle EOT te bemiddelen, hoe meer zaken op het niveau van eerste aanleg blijven, behoudens het zeer uitzonderlijke recht van het parket om hoger beroep aan te tekenen. Maar dat gaat dan toch meestal over IPR-kwesties.

Los hiervan is een belangrijke rol weggelegd voor elke advocaat in echtscheidingszaken. Optredend voor het belang van zijn cliënt en hierin verschillend van de bemiddelaar die ervoor zorgt dat het de partijen zelf zijn die een akkoord sluiten, kan hij in overleg met de advocaat van de tegenpartij partijen stimuleren tot het sluiten van een akkoord in het kader van een EOT. Advocaten mogen hierbij niet uit het oog verliezen dat het belang van hun cliënt er ook in kan bestaan om tot een redelijk akkoord te komen, zelfs indien dit inhoudt dat ze op een bepaald punt moeten toegeven. Al deze zaken komen dan nog wel voor de rechtbank, die een loutere controlefunctie uitoefent: de rechtspleging is dan niet meer contradictoir. Dit alles zal resulteren in een afname van het aantal echt betwiste zaken voor de rechtbank. De zaken die dan tot in hoger beroep komen zullen dan beperkt blijven tot de echt moeilijke, delicate kwesties waar de partijen zelf echt niet tot een akkoord kunnen komen. De rechter als overheidsorgaan heeft hier een belangrijke functie. Dit vind ik als raadsheer een uitdaging. Voor de rechtsonderhorige is het een bijkomende garantie dat er dan met drie beraadslaagd wordt over deze juridische of menselijk zeer betwiste gevallen.

Wordt er dan vaak tussen de raadsheren onderling getwist?

De juridische betwistingen zijn in die zin eigenlijk nog het makkelijkst: één van de drie raadsheren zoekt de verschillende standpunten op en onderzoekt ze op hun juridische fundering. Menselijke kwesties, vooral over kinderen en onderhoudsgeld, zijn daarin veel moeilijker. Zeker bij onderhoudsgeld gebeurt het geregeld dat we eigenlijk juridisch op dezelfde lijn zitten als de rechter in eerste aanleg en toch tot een andersluidend arrest komen. De vonnisrechter beschikt vaak ook over te weinig stukken om uitspraak te doen. Vaak merk je dan dat de verweerder die in eerste aanleg weigerde de relevante stukken voor te leggen en vervolgens een voor hem negatief vonnis krijgt, in hoger beroep meer stukken voorlegt, zodat de raadsheren met meer kennis van zaken kunnen oordelen.

Dat fenomeen zie je bij nationaliteitskwesties: uit welbegrepen eigenbelang legt men meer stukken voor in graad van hoger beroep. Dit verklaart dat het arrest van het Hof van Beroep dikwijls anders luidt dan het vonnis van de rechter in eerste aanleg, hoewel die eigenlijk niets verweten kan worden. Het is onze taak hierin actief te zijn, de stukken te eisen en desnoods de debatten te

heropenen. Beter nog is dit tijdens de zitting al te vragen, zo vermijdt men tijdverlies achteraf. Als dan de stukken nog niet voorliggen moeten we, op straffe van rechtswegering, uitspraak doen maar het is niet wenselijk om op basis van te weinig stukken te oordelen. Het heeft geen zin een arrest over onderhoudsgeld te vellen als het meest recente stuk waarover je beschikt 3 jaar oud is. Eens we dan meer recente stukken hebben is het onvermijdelijk dat elk van de drie raadsheren een 'harde' eigen positie inneemt.

Deze onderlinge tegenstellingen mogen natuurlijk niet uit de arresten blijken. We mogen er zelfs niet over spreken als we het in een concrete zaak niet eens waren met het uiteindelijke arrest. Het gebeurt ook regelmatig dat twee van de drie rechters een uitgesproken mening hebben, en dat de derde aarzelt. Of de uiteindelijke beslissing dan op juridische grondslag of op feitelijke elementen genomen wordt, hangt natuurlijk ook af van de aard van de zaak. Voornamelijk is dat het geval bij de al eerder vermelde betwistingen over het bedrag van het onderhoudsgeld. De discussies of de vrouw al dan niet de mogelijkheid heeft om te gaan werken zijn niet juridisch, maar worden wel gevoerd vanuit een principiële positie en binnen het kader van de wet.

Ook bij betwistingen over nationaliteit deed dat fenomeen zich vroeger voor. De rechter moest dan nagaan of er voldoende integratiewil is. Maar de feitelijke appreciatie daarvan is uiteraard zeer moeilijk te maken, bijvoorbeeld bij een Marokkaanse vrouw die al twintig jaar in België woont, maar van haar man nooit mag buitenkomen en met niemand contact heeft. Is hier wel voldoende integratiewil, rekening houdend met het feit dat de rest van het gezin al wel de Belgische nationaliteit heeft? Dit criterium is nu door de 'snel-Belgwet' afgeschaft. Naast de controle van de grondvoorwaarden dienen we nu te kijken of er al dan niet 'zwaarwichtige feiten eigen aan de persoon' zijn. Zowel tussen de raadsheren onderling als ten opzichte van het adviserende parket-generaal zijn er dan soms meningsverschillen. Vanaf wanneer is een bepaalde strafrechtelijke veroordeling zwaar genoeg om onder dit criterium te vallen? Hoewel de wet het niet voorschrijft heb ik het liefst in die gevallen dat de betrokken persoon op de zitting aanwezig is. Dit laat toe om bij randgevallen de balans naar één kant te doen overhellen.

In de regel zorgen we er wel voor dat het een raadsheer is die de meerderheidsopvatting deelt, die het ontwerparrest opstelt. De andere twee raadsheren kunnen dan bemerkingen maken. Dat is uiteraard een veel comfortabeler positie dan wanneer hij een arrest zou moeten opstellen waar hij eigenlijk niet achter staat. Toch gebeurt het soms dat de rechter die oorspronkelijk de minderheidsopvatting had, toch het ontwerparrest maakt, en uiteindelijk de andere twee rechters kan overtuigen.

Bruno Demeyere, Matthias Van Dorpe en Willem Verrijdt